ADATTÁR

PÉTER LÁSZLÓ

KÉT JÓZSEF ATTILA-VERS ELFELEJTETT VÁLTOZATA

József Attila szegedi kapcsolatai nem szakadtak meg Szegedről való távozásával. Itteni pártfogóival, újságíróbarátaival később is levelezett, verseket küldött a szegedi, sőt a makói lapoknak is, amelyek a kicsit makóinak, illetve szegedinek is tartott költő verseit szívesen közölték. Ezek tanulságait már hasznosítottuk.[1]

A kérészéletű, gyakran születő, hamar megszakadó szegedi színházi lapok egyike volt a »*Színház—Színházi Újság*« című, amely 1927-ben indult, a költő ismerősének, *Úr György*-nek szerkesztésében. (Úr György régebben is több színházi lapot szerkesztett, a *Rivaldát*, *Színházi Újságot* stb. »*Színházi Újság*« címmel — különböző időben — kb. 8—10 kiadványt ismer a szegedi sajtó története.)

Ebben jelent meg három József Attila-vers; hogy miként került oda, pontosan nem tudhatjuk, de bizonyára maga a költő küldte el barátjának közlés végett.

Az 1928. szeptember 30-i számban a *Dal* című, »Derűs vagyok és hallgatag« kezdősorú rövid kis verse jelent meg, a kritikai kiadásban ismertekkel azonos szöveggel. Eltér azonban, mégpedig nagyon érdekesen és jelentős mértékben a következő évben közölt két verse. Az 1929. május 12-i számban megjelent a *Zuzmara* címmel a *Nincsen apám* kötetből ismert vers változata. Nemcsak a szöveg tér el, de a cím is[2]. Ez a közlés első pillanatra problematikussá teszi a kritikai kiadás által véglegesnek elfogadott változat kodifikációs értékét, hiszen ez későbbi, mint az ott alapul vett közlés. (A *Nincsen apám*, mint ismeretes, 1929. február 17-én jelent meg.)[3] A másik versnek, szintén az ismerttől eltérő a címe, még érdekesebb a sorsa. A *Piros hold körül* címmel ismert versnek eddig két közlését ismertük: a *Nincsen apám*-beli (1929. febr.) és a *Medvetáncét* (1934. dec.).[4] A most közlendő 1929. júniusából való változat a költemény furcsa átformálását mutatja: mintha a költő az elsőt átalakította volna, majd az így megváltoztatottat, meggondolva magát, újból az elsőhöz hasonlóra formálta volna?

Lássuk csak a verseket.[5]

KÍNOS, SZÖGLETES MÚLÁSOM

Fürtöm szőllőkhöz volt hasonló
s most hüvelyében rohadt borsó:
Fekete szemei peregnek.

Oh kínos, szögletes múlásom!
Perccel nyelődő pusztulásom!
Számban halálok keveredik.

Oh égbolt csontos tisztasága!
Éhen halottak fagyossága!
Tettembe vetett bizalommal!

[1] József Attila-textológia. Irodalomtörténet, 1954: 347—359. l.
[2] József Attila összes művei. Bp. 1952. 1. köt. 334, 450. l. Vö. még József Attila összes versei. Bp. 1954. 275—276. l.
[3] Nincsem apám, 3. l.
[4] József Attila összes művei, 1. köt. 335, 450—451. l. Vö. még József Attila összes versei, 276. l.
[5] Csak a vidéki sajtóban elhanyagolt hosszú ékezetet teszem föl az eredeti közlésre.

Míg gőggel fortyog sokak babja,
milyen meredt az ábrázatja
hunyor nélküli nyugalommal!

Vonom — Livia viszem a téli mennyek
együgyű fényét kedvesemnek —
szerelem volt a végességem.

Tapogathatnak kézen-lábon,
vas vagyok én már a vaságyon
s szerelem lesz a békességem.

József Attila

Színház. Színházi Újság. [Szeged], 1929. május 12. 3. évf. 19. sz. 2. l.

MEGGY A KÓRÓN

Piros hold körül denevérek
bársonyröptűek és kövérek.
Malacvilágosság az égen.

A saláták az estharmatban
borzonganak, kotyognak halkan.
Már-már rikoltva fölrepülnek.
S tollászkodva megint elülnek.

Óh jaj, mint lázvert sebes ajkak
gyengén lihegve kicsattannak
a meggyszemek körül a fákon.

Micsoda tompa puffanások,
puha füveken járkálások!
Szarvasok aggancsai hullnak.
Vagy ágak? virág után nyulnak?

Nézd: meggy, nézd: fennakadt a kórón!
Ölelj meg, hozzája hasonlón.
Ringass, terhelj, gyökig hajoljál,

mikéntha termésem te volnál.

József Attila

Színház. Színházi Újság [Szeged], 1929. június 16. 3. évf. 24. sz. 3. l.

A *Zuzmara (= Kínos, szögletes múlásom)* Vágó Mártának 1928. november 16-án elküldött változata[6] közelebb van az itt közölthöz, mint a *Nincsen apám*-belihez, (vö. pl. »*perccel nyelődő pusztulásom*« sor mind a kettőben szerepel, a *Nincsen apám*-ban, ami időben a kettő közt van, nem, helyette ez a sor van: »*széltörte, fehér hajlongásom.*«)

A *Piros hold körül (= Meggy a kórón)* két ismert változata, mint írtam, ugyancsak közelebb van egymáshoz, mint az időben közébük helyezhető itteni változat.

Mi lehet ennek a magyarázata? Két versnél, mégpedig a költő vers-időrendjében szorosan egymásután következő két versnél, szokatlan lenne azonos típusú »visszacsinálása« az átdolgozásnak! Talán sokkalta valószínűbb a föltevés, hogy a költő ezeket a verseket még 1928 őszén (talán a *Dal*lal együtt, s így annak megjelenése előtt kevéssel, 1928 augusztusában) elküldte Úr Györgynek, de ő csak jóval később kerített sort közlésére. *Nem tudjuk, de ha az itteni változatokat e föltevés kronológiájába illesztjük, a versek formálódásának útja sokkal világosabb, érthetőbb, logikusabb lesz. Igaz, szerényen le kell mondanunk arról, hogy a kritikai kiadásban kodifikált változat érvényét megdöntsük, de annál tanulságosabb az így adódó kép: két vers költői átdolgozásának titka.*

[6] József Attila összes művei, 1. köt. 450. l.